

Een man staat 's ochtends met zijn zoon op zijn akker om een militaire voetpatrouille te verwelkomen in Worsley, Uruzgan.

Kameraadschap door conflict

Naarmate de oorlog in Afghanistan voortduurt, concentreert de nieuwsverslaggeving in de westerse media zich op het grote geheel en de verrichtingen van de westerse troepen. Wat de oorlog betekent voor de plaatselijke bevolking blijft onderbelicht en voor de kleine nuances van het conflict is in de pers al helemaal geen ruimte. Het zijn juist deze onderwerpen die Mariëlle van Uitert interesseren. Een plek bij uitstek om te laten zien wat gewone mensen in tijden van oorlog te verduren hebben is het ziekenhuis. Dit jaar bracht zij twee weken door in Jalalabad Regional Hospital en kwam daar heel dicht bij de persoonlijke verhalen van de patiënten.

“In elke Afghaanse familie zijn slachtoffers van de oorlog te vinden”, zegt Mariëlle van Uitert (35), “En het zijn juist de gewone mensen die het meest te lijden hebben onder de oorlog in Afghanistan. Als er soldaten worden getroffen door een bermbom is het nieuws, maar als het gewone Afghanen betreft, wordt het afgedaan als een vanzelfsprekendheid en komen ze niet in de krant.” Dat zegt Mariëlle terwijl ze door een boek met haar foto’s bladert waarin foto’s staan van een Afghaanse burger die is getroffen door een bermbom van de Taliban. Naast hem hangt een röntgenfoto waarop de spijker in zijn oogkas duidelijk te zien is.

Mariëlle van Uitert werd door HealthNet TPO uitgezonden om in het ziekenhuis van Jalalabad de projecten van deze organisatie in beeld te brengen. “Je zou kunnen denken dat ik door deze opdrachtgever ben ingehuurd om een rooskleurig beeld te schilderen. Toch heb ik daar geen moeite mee, want ik heb met eigen ogen kunnen zien hoe zinvol hun projecten zijn. Als je ze eerlijk vastlegt, kan je oordeel niet anders dan positief zijn. Eerder dit jaar ben ik twee weken embedded geweest bij het Nederlandse leger en bij het nut van de ISAF-missie plaats ik nog steeds vraagtekens alhoewel de Nederlandse intenties oprecht goed bedoeld zijn. Wat HealthNet TPO daar doet is boven elke twijfel verheven. De hulp die ze bieden is duidelijk welkom en broodnodig.”

Vroedvrouwen

Eén van de pijlers van HealthNet TPO is het opleiden van vroedvrouwen. Mariëlle heeft hun werk gevolgd en is er diep van onder de indruk. “De babysterfte in Afghanistan is ongekend hoog doordat vrouwen vaak niet in het ziekenhuis mogen bevallen om religieuze redenen. Het lot moet namelijk de vrije loop gelaten worden. Allah beschikt over alles en daar mag de mens zich niet mee bemoeien. Ik heb er een oude vrouw gefotografeerd die zo’n dikke buik had dat zij wel zwanger leek. Zij bleek een maaggezwel te hebben waarvoor ze zich niet mocht laten behandelen.”

Vrouwen mogen ook niet naar het ziekenhuis om te bevallen en bij thuisbevallingen worden er om religieuze redenen geen artsen en vaak niet eens vroedvrouwen toegelaten. Daar wil HealthNet TPO wat aan doen door vroedvrouwen op te leiden en de bevolking te doordringen van de voordelen in hun ‘Outreach’-programma. “De vroedvrouwen die zijn opgeleid lopen soms urenlang door de velden op weg naar een bevalling in een dorp en moeten daar vaak grote moeite doen om te worden toegelaten bij de bevalling. Gelukkig wordt dat steeds meer geaccepteerd. Het is een kwestie van opvoeden door middel van het voeren van gesprekken in de open lucht en vergaderingen.”

Aan het eind van haar verblijf had Mariëlle nog geen bevalling meegemaakt, maar ze vond dat die in haar serie niet mocht ontbreken. “Ik ga hier niet weg voordat ik een bevalling heb gefotografeerd, zei ik bij mezelf. De dokters en verplegers hebben allemaal mobieltjes en zo werd ik getipt dat er een uur later een kindje geboren zou worden. Ik heb me erheen gehaast en was net op tijd om de keizersnede mee te maken. Van dichtbij kon ik alles fotograferen en het vruchtwater spatte op mijn lens. Ik was zo geconcentreerd bezig, dat ik het antwoord niet wist toen iemand me later vroeg of het een meisje of een jongetje was geworden.”

Nadrukkelijk poseren

Het fotograferen van vrouwen is in Afghanistan moeilijk en meestal krijgt een officiële fotograaf er geen toestemming voor. Op de foto’s van Mariëlle staan vrouwen echter afgebeeld alsof gefotografeerd worden voor hen de gewoonste zaak van de wereld is. Hoe heeft ze dat voor elkaar gekregen? “Ik ben eerlijk en betoon ze respect. Dat zien ze.

HealthNet TPO is een Nederlandse hulporganisatie die werkt aan de wederopbouw van gezondheidszorg in conflictgebieden. Sinds 1994 is HealthNet TPO werkzaam in het door oorlog geteisterde Afghanistan. Niet zonder succes. Zo is malaria in Afghanistan gehalveerd, de kindersterfte teruggedrongen en is de toegang tot basisgezondheidszorg sterk verbeterd. In zijn programma’s besteedt HealthNet TPO bijzondere aandacht aan psychische zorg en moeder- en kindzorg. Het sterftecijfer van vrouwen die in Afghanistan bevallen, is door het gebrek aan professionele begeleiding een van de hoogste ter wereld. Mede dankzij het vroedvrouwenprogramma van HealthNet TPO is tegenwoordig in 23 procent van de bevallingen in Afghanistan een vroedvrouw aanwezig, tegen 10 procent in 2002.

> www.healthnettpo.org

Outreach-programma van HealthNet TPO. Vrouwelijke artsen leggen soms vele kilometers af om bij hun patiënten te komen.

Ik heb me daar helemaal aangepast, in Kabul Afghaanse kleding gekocht en liep twee weken rond in een burka.” Dat leidde tot veel hilariteit onder de Afghanen. “De Taliban heeft het gemunt op westerse hulpverleners en daarom schafte ik die burka aan. Ik voelde me veiliger daarin en begrijp nu heel goed waarom sommige vrouwen graag zo gekleed gaan. De Afghanen moesten wel vaak hartelijk lachen om die ingepakte westerse vrouw met een camera. Dat ik aan het fotograferen was, sprak zich snel rond en ik kreeg de geheime dienst achter me aan die dacht dat ik een spion was. Gelukkig heeft HealthNet TPO dat voor me afgehandeld.” Toch heeft deze kleding Mariëlle in haar werk geholpen en wellicht ervoor gezorgd dat zij vaak ongehinderd kon fotograferen. In het ziekenhuis fotografeerde ze bijvoorbeeld zonder tegenwerking een vrouw die werd binnengebracht met een snijwond op haar wang. “Ik vroeg wat er was gebeurd en de arts zei dat zij een ‘bad husband’ had. Toen vroeg ik de tolk of zij tegen deze vrouw wilde zeggen dat zij prachtig was om haar een stukje waardigheid terug te geven. Misschien heeft dat ertoe bijgedragen dat ik haar mocht fotograferen.” Zo heeft Mariëlle voor elke foto toestemming gevraagd of op gevoel bepaald of het gepast was om te fotograferen. “Het kwam ook voor

dat mensen me aanmoedigden. De jongen die was getroffen door een bermbom smeekte me bijvoorbeeld bijna om gefotografeerd te worden. ‘Vertel mijn verhaal’, zei hij. Soms kon ik mensen moeilijk af brengen van het te nadrukkelijk poseren. Ze keken vaak breed lachend in de lens. Ik wilde dat juist niet omdat ik als fotograaf het verhaal wil vertellen en niet zelf deel van de foto wil uitmaken, wat altijd gebeurt als iemand in de lens kijkt. Daarom moest ik meestal snel toeslaan als ze even weg keken of de seriestand van de camera gebruiken.”

Verbroedering

Afghanistan is een land van tegenstrijdigheid, zegt Mariëlle. “Als je denkt dat je een bepaalde situatie door hebt, blijkt de werkelijkheid toch weer anders in elkaar te zitten of obscuur te blijven. Ik was tijdens mijn eerste verblijf, in juni, bijvoorbeeld mee met een militaire patrouille van ISAF en die vond een verborgen wapen verstopt onder de grond in een binnentuin. De huiseigenaar zei dat hij daar niets mee te maken had. Was deze man nu Taliban, was hij onder druk gezet door de Taliban, of wist hij echt niet dat er een wapen bij zijn huis verborgen lag? Het is erg moeilijk voor mensen om partij te kiezen, want als ze openlijk de kant van de ISAF-soldaten kiezen, kunnen de Taliban

wraak op hen nemen. Beslissingen worden niet op basis van loyaliteit genomen, maar uit angst of door het afwegen van het risico. Het gaat vooral om het overleven.”

Het is Afghanistan al meer dan dertig jaar oorlog en de contrasten zijn in dat verscheurde land tot grijstinten geworden. Niets is puur goed of slecht en alles kent zijn nuance. “Wat mij daar fascineerde en wat ik in beeld heb willen brengen is de schoonheid die oorlog met zich meebrengt. Doordat mensen een gemeenschappelijke vijand hebben, is de verbroedering enorm en lijken liefde en kameraadschap vaak dieper dan in een welvarend land als bijvoorbeeld Nederland. Kleine, ontroerende tafereelen waarin de vrouwen het voortouw nemen heb ik in beeld willen brengen. Soortgelijke verbroedering en saamhorigheid treedt ook op als mensen worden getroffen door een natuurramp en dat zal een van mijn volgende projecten zijn.”

Robert Theunissen

Voor meer werk van Mariëlle van Uitert
> www.paralleluniversum.nl

Te vroeg geboren kinderen worden in Jalalabad Regional Hospital onder behandeling/controle genomen.

HealthNet TPO doet veel aan gezondheidszorg. Zo zijn er echo-apparaten om de bevalling op de voet te volgen.

Een door een spijkerbom van de Taliban getroffen jongetje ligt in shock en probeert te verwerken dat zijn broer zojuist tijdens de aanslag is omgekomen.

Een vrouw die slachtoffer is van huiselijk geweld, wordt behandeld aan haar oog en keert daarna terug naar haar echtgenoot.

Midwives-programma van HealthNet TPO. Jonge vrouwen worden opgeleid als vroedvrouw om daarna terug te keren in hun dorp.